

Noc z życia drapieżnika – Rafał Kowalczyk

Ssaki drapieżne są grupą zwierząt bardzo zróżnicowaną nie tylko pod względem rozmiarów ciała, ale również trybu życia czy sposobu zdobywania pokarmu. Prowadzą zazwyczaj skryty tryb życia, są przez to dość rzadko obserwowane. Możemy poznawać życie zwierząt śledząc je po tropach, znajdując ich ofiary, schronienia, czy odchody. Ale są też metody pozwalające dość dokładnie badać życie zwierząt, nie zakłócając ich aktywności, polowania czy odpoczynku. Jedną z nich jest radiotelemetria, polegająca na lokalizowaniu w terenie zwierząt zaopatrzonych wcześniej w obroże z nadajnikami radiowymi. Możemy w ten sposób badać kiedy zwierzę jest aktywne, jakie środowiska preferuje, jaki obszar jest mu potrzebny do życia, gdzie się ukrywa gdy odpoczywa, na jakie inne zwierzęta poluje.

Większość aktywności życiowej drapieżników przypada zazwyczaj na godziny nocne, choć nie wszystkie gatunki prowadzą nocny tryb życia. Do typowych drapieżników nocnych należą borsuki, kuny i rysie. Lis, wilk i norka są gatunkami dziennie-nocnymi, natomiast łasica i niedźwiedź to drapieżniki aktywne zazwyczaj w dzień. Ale nawet zwierzęta aktywne w dzień potrafią pozostać niezauważone, nie tylko ze względu na małe rozmiary ciała, tak jak łasica, ale poprzez użytkowanie trudno dostępnych dla człowieka fragmentów terenu, czy aktywne unikanie człowieka dzięki bardzo dobremu słuchowi czy węchowi. Niektóre gatunki, jak na przykład kuna domowa, żyjąca w bezpośrednim sąsiedztwie człowieka, opuszcza strychy, czy stodoły, w których ukrywa się w dzień, dopiero po zmroku, w celu uniknięcia kontaktu z człowiekiem. Inne drapieżniki, takie jak wilk czy borsuk, dostosowują rytm swojej aktywności do aktywności swoich ofiar. Gatunki typowo nocne mają szereg przystosowań umożliwiających im skuteczne poruszanie się i polowanie w ciemności. Są to bardzo dobry węch, słuch, a przede wszystkim wzrok, przystosowany do widzenia w nocy. Oko nocnych zwierząt ma specjalną budowę. Siatkówka posiada specjalną warstwę odbijającą światło, dzięki czemu promienie świetlne wracają do fotoreceptorów wzroku, co zwiększa absorpcję światła i polepsza widzenie. Można to doskonale zaobserwować nocą, gdy oświetlimy takie zwierzę. Jego oczy wydają się świecić, czego nie zaobserwujemy u człowieka.

Aktywność drapieżników może zmieniać się sezonowo. Borsuki, które odżywiają się głównie dżdżownicami i płazami, oraz niedźwiedzie, żywiące się pokarmem roślinnym, zimą zapadają w sen trwający nawet kilka miesięcy, ze względu na niedostępność ich pokarmu. Długość dobowej wędrówki i czas trwania dobowej aktywności mogą również zmieniać się w ciągu roku, co jest uzależnione od dostępności pokarmu, warunków klimatycznych, czy aktywności rozrodczej. Łasica, najmniejszy ssak drapieżny w Polsce, jest aktywno średnio 4 godziny na dobę, przemierzając w tym czasie dystans 1-1,5 km. Wilki natomiast potrzebują aż 11 godzin na dobę, aby zaspokoić swoje potrzeby życiowe. Pokonują w tym czasie średnio 25 km. Kuna, która jest aktywna średnio około 8-9 godzin na dobę, podczas silnych mrozów wychodzi z kryjówki zaledwie na 2 godziny. Ryś poszukując zdobyczy może być aktywny nawet kilkanaście godzin na dobę. Gdy upoluje sarnę, czy jelenia, spędza

przy nich 3-5 dni, prawie się nie przemieszczając i wychodząc z legowiska jedynie żeby się najęść. Ten sam gatunek drapieżnika może być w danym miejscu aktywny 3-4 godziny na dobę, użytkując niewielkie terytorium, podczas gdy w innym rejonie potrzebuje dwukrotnie dłuższego czasu i kilkunastokrotnie większego terytorium, do zaspokojenia swoich potrzeb życiowych. Są też gatunki, które w pewnych okresach roku mogą prowadzić nocny tryb życia, a w innych być aktywne również w dzień. Takimi drapieżnikami są jenoty, żyjące w monogamicznych parach. Przez większą część roku, samiec i samca z pary razem poszukują pokarmu nocą, w dzień chroniąc się w kryjówkach. W sezonie rozrodczym, aby nie pozostawiać potomstwa bez opieki, na zmianę żerują i opiekują się młodymi w gnieździe, przez co często są aktywne również w dzień.

W czasie swojej dobowej aktywności drapieżniki nie tylko poszukują pokarmu, ale także bronią swojego terytorium, penetrując je i znakując regularnie. Niektóre ssaki, tak jak np. wilki, manifestują swoją obecność poprzez donośne wycie czy ryczenie. Gatunki żyjące w grupach dość dużo czasu poświęcają relacjom socjalnym, ustalaniu hierarchii w grupie, wspólnym zabawom. Drapieżniki prowadzące samotniczy tryb życia, spotykają inne osobniki swojego gatunku często tylko w okresie rui, w pozostałym okresie aktywnie się unikając.

Wilki, rysie i inne ssaki drapieżne zawsze wzbudzały wiele emocji. Wynika to z ich skrytego trybu życia, przez co ciągle zbyt mało o nich wiemy. I jeszcze długo wiele szczegółów z życia dzikich zwierząt pozostanie owiane tajemnicą, gdyż dla większości z nich życie zaczyna się dopiero po zmroku.

Literatura

- Jędrzejewska B. i Wójcik J. M. (red.). 2004. *Eseje o ssakach Puszczy Białowieskiej*. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża: 1-214.
- Jędrzejewska B. i Jędrzejewski W. 2001. *Ekologia ssaków drapieżnych Puszczy Białowieskiej*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa: 1-461.
- Sumiński P., Goszczyński J., Romanowski J. 1993. *Ssaki drapieżne Europy*. PWRiL, Warszawa: 1-296.